

Polska a Europejski Trybunał Praw Człowieka - sprawozdanie

Posiedzenie stałej Podkomisji do spraw wykonywania przez Polskę wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka odbyło się 8 kwietnia. W posiedzeniu wzięli udział przedstawiciele Komisji Praw Człowieka przy Naczelnej Radzie Adwokackiej: adw. Monika Gąsiorowska, adw. Paweł Osik i apl. adw. Anna Mazurczak.

Na posiedzeniu sprawozdanie za 2014 r. przedstawiła Justyna Chrzanowska, pełnomocniczka MSZ ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Wynika z niego, że w ubiegłym roku wzrosła liczba spraw oczekujących na rozpoznanie – było ich ok. 1800, co plasuje Polskę na 9. miejscu spośród 47 krajów Rady Europy pod względem liczby skarg oczekujących na rozpoznanie (z czego ok. 800 to sprawy powtarzalne, 600 dot. przewlekłości postępowania). W 2014 r. do rozpoznania merytorycznego przekazano 3978 nowych skarg dotyczących Polski, Trybunał zakomunikował rządowi 191 nowych skarg. Zapadło 28 wyroków przeciwko Polsce, przyjęto 23 deklaracje jednostronne i wydano 81 decyzji zatwierdzających ugody. Komitet Ministrów RE uznał 357 orzeczeń za wykonane (wzrost w stosunku do lat poprzednich), 518 orzeczeń znajduje się w fazie wykonania, z czego 300 dot. przewlekłości postępowań, pozostałe orzeczenia dot. m.in. wolności słowa, leczenia osadzonych, egzekwowania kontaktów z dziećmi, warunków bytowych w więzieniach.

Komitet Ministrów w 2014 r. uznał za wykonany m.in. wyrok Trzaska przeciwko Polsce (dot. przewlekłości stosowania tymczasowego aresztowania), Moskal przeciwko Polsce (prawo do wcześniejszego świadczenia emerytalnego rodziców dzieci z niepełnosprawnościami), Grzelak przeciwko Polsce (dot. organizacji lekcji etyki w szkołach), wyroki dot. postępowań lustracyjnych i egzekwowania kontaktów z dziećmi.

Orzeczenie Dzwonkowski przeciwko Polsce (użycie przymusu przez funkcjonariuszy Policji) ze zwykłej procedury nadzoru zostało objęte przez Komitet procedurą wzmożonego nadzoru, natomiast orzeczenia Tysiąc i R.R. (dot. praw reprodukcyjnych) z procedury wzmożonego nadzoru zostały objęte procedurą zwykłego nadzoru w związku z planowaną nowelizacją ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przygotowało strategię wykonania wyroku Dzwonkowski, przewidującą m.in. nowelizację ustawy o Policji, uwzględnienie możliwości nagrywania operacji policyjnych i szersze możliwości pociągnięcia funkcjonariuszy Policji do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

W dniu 23 kwietnia 2015 r. wejdzie w życie znowelizowane zarządzenie ws. utworzenia zespołu ds. ETPCz, doprecyzowując procedurę wykonywania wyroków – na resorty nałożony zostanie obowiązek przetłumaczenia orzeczeń dot. Polski w terminie 2 miesięcy od dnia ich wydania (a więc nawet przed uprawomocnieniem). W terminie 2 miesięcy właściwy resort zobowiązany też będzie do przedstawienia stanowiska – planu wykonania wyroku lub informacji o zasadności złożenia odwołania do Wielkiej Izby. W wyniku porozumienia wypracowanego przy współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z Trybunałem Konstytucyjnym, Naczelnym Sądem Administracyjnym oraz Ministerstwem Spraw Zagranicznych, przetłumaczono do tej pory 40 orzeczeń ETPCz w sprawach zapadłych przeciwko innym państwom-stronom Konwencji, które mają istotne znaczenie dla sprawowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce.

Pełnomocnik krótko zreferowała również wnioski płynące z przyjętej przez państwa członkowskie RE w dniu 27 marca 2015 r. deklaracji brukselskiej. W deklaracji zachęcono m.in. do upowszechniania wiedzy na temat Konwencji wśród prokuratorów, sędziów, urzędników, przedstawicieli zawodów prawniczych i parlamentarzystów poprzez organizację wizyt studyjnych, weryfikację zgodności aktów prawnych z Konwencją, wprowadzanie skutecznych środków odwoławczych na poziomie krajowym, udostępniania wyroków i ich tłumaczeń czy podejmowanie szerokiej debaty na temat wykonywania

wyroków ETPCz.

Pełnomocniczka poinformowała także o pracach nad ustawą ratyfikującą Protokół nr 15 do Konwencji, którego wejście w życie zmodyfikuje postępowanie przed ETPCz m.in. poprzez skrócenie czasu na wniesienie skargi z 6 do 4 miesięcy od dnia uzyskania ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy w kraju (8 kwietnia 2015 r. Sejm skierował ustawę do III czytania). Trwające prace ratyfikacyjne mogą także zmienić zakres kognicji ETPCz – MSZ prowadzi analizę pod kątem związania się przez Polskę Protokołem nr 12 do Konwencji, który wprowadza ogólny zakaz dyskryminacji.

Przedstawiciele Komisji Praw Człowieka przy Naczelnej Radzie Adwokackiej wskazali między innymi na działania, jakie podejmowane są przez Adwokaturę celem upowszechniania wiedzy na temat wymogów i standardów płynących z orzecznictwa ETPCz.

Jednocześnie odnieśli się oni do zagadnienia związanego z uznaniem przez Komitet Ministrów Rady Europy za wykonane orzeczeń z grupy dotyczącej stosowania tymczasowego aresztowania (sprawy z grupy Kauczor przeciwko Polsce i Kudła przeciwko Polsce). Dotyczyły one nie tylko problemu przewlekłości aresztów, ale także kontroli sądowej postanowień w przedmiocie tego najsurowszego środka zapobiegawczego, a także jakości uzasadnień postanowień o zastosowaniu lub przedłużeniu aresztu. W ocenie przedstawicieli Komisji, pomimo tego, że Komitet Ministrów RE uznał wyroki za wykonane, wciąż mamy wiele do nadrobienia. Zmieniła się może skala zjawiska, ale jakościowo adwokaci na co dzień spotykają się z tymi samymi problemami. Innym zagadnieniem jest, że w związku z obowiązkiem wykonania wyroków z tej grupy żaden z organów publicznych nie pokusił się o zgromadzenie informacji na temat skuteczności zażaleń na postanowienia w przedmiocie zastosowania i przedłużenia okresu stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, wnoszonych zarówno przez podejrzanych/oskarżonych i ich obrońców, jak również przez prokuratorów.

Kolejne posiedzenie podkomisji odbędzie się pod koniec maja lub na początku czerwca 2015 r.